

– Тахир, ушагыбызны төрели сорудан башлайык: жырап кычан башлаганса, сахнага биринчи чыкканында кыяллы сезиме сынаганса?

– Биринчи кере школда окуганында, ол заманда Ак-Сууда жашай эдик, Жангы жылга аталган байрамда «На недельку до второго я уеду в Комарово» жыры жырапкан эдим, кыар Аппа манга саугага «МиГ-31» самолётну бергенинде сынаган кыуанч бюгюнда эсимдеди. Артда Бедикге кечген биз, анда школда окуганын кезиунде район эришулеге, фестивалга тири кыатышканма, алада сауга жерлеге да чыгга турганма. Концертле чакыргандыла, ол да ахшы сынама болганды. Алай сахнага чыгардан алгга, алгынан, жюрегим тынгысызлык бийлейди.

– Студент жылла кимни эсинде да жарык ыз кыялды, сенде уа?

– Мен да ол кезиуну уллу ыразылык эмда жылуу бла эсгереме. Искусствону сайлаганыма уа атам бла анам да юлюшлери кыошхандыла, ала манга, фахму болганына ийнангандыла. Ол ийнану уа таукеллик бергенди. Аны ючюн алагга бек ыразыма.

Институтта «халк жыра» бёлюмю сайлаганма, репетуарымда халк, эстрада жыра да жырайма, алай халк жырабызны саклангыларына, ала жангыча эшитилерине кыошмчулук этерге сыйгеме, кесим да бегирек ала аны жаратама, жюрегим алагга бегирек тартады.

Институтта алгга ариу ёнлоу Жанатайлы Ирмайылга тыошган эдим, алай ол академия жыраула юйретгени, мен а халк жырага тартылганым ючюн РСФСР-ни халк артисти Кыуылбайлы Людмилага кёнгем. Ол, жыраулааны тынгылап, мени кесини кыаууна кыошхан эди. Менде, башха студенттеринде да аны кыйыны уллуду.

– Жашауларын искусство бла байламы этген инсанла не тюрлю болуму да жюреклери асыры жуук аладыла, сезимлени теренирек сынайдыла деген оюм барды, аны тюзге санаймаса?

– Анга угый дерик адам хазна чыксын. Бир тюрлю сезимни кыозгакан болум чыкксы, аны жюрегим бла ётюрмей, сагышланмай кыалалмаймы,

искусствону адамына уллу кёллюк келише да болмаз. Ние тазалык, жан аурутуу – адамлыкны шартларыдыла, жашауну тутуруудула. Биреу кыйналганын билсем, тынчаймаймы, анга билеклик этерге кюрөшөмө. Даулашлы,

Маданият

«Жюрегим халк жырага тартады»

Бедикни Маданият юйюню башчысы Гайылыны Тахир Махтини бла Зухураны кёп сабийли юйюрлеринде тууганды. Мектепни бошгандан сора Искусстволаны Шимал – Кавказ кырал институтун да билим алганды. Окууно бошганыла а тууган элине кыайтханды. Бюгюн ол бизни ушак нёгерибизди.

кыаугалы хал чыкксы, ол теренге кетмезча этесе, шуёхлукну сакларга итинеме. Дерт тутууну, биреуге уру кызыуну терге санайма.

– Сахнадан башха жерледе уа жырауучумуа?

– Юйде гитара, синтезатор, кыобуз бардыла, алада жангы макъамла, аккордла кыуаргга, эндиге дери болмаган композицияланы жарашдыргга сыйюучюме. Жырланы жангызда ана тилибизде угый, башха тилдеде да сайлайма, ала ноталагга келишгенлерине бла кыалганыларына кыарайма. Юйде жумушла бла кюрөшө, кеси аллыма жырайла да туруучума.

– Кесинги уа сыйген жырчын бармыды?

– Ёзденланы Альберт. Аны жырларын-

сын жаратмасам, жырчыны ёню, ауазы ариу эшитилселе да, тынгылааллык, жыраулаагы да тюрлюме. Кесим жыралаганда да, ол шартлагга эс бурама.

– Хар артист да аны не кыадар кёп адам таныса суюди деп, алай сунам. Белгилли болур ючюн а не керекди?

– Ишинги сыйюп, жюрегинг бла толусунай анга берилерге. Жаратмаган затынга узалмазга, сыймей этгенини нюрю болмайды. Менден кетсин, иесине жетсин демеклик бек терсди, хыйлалык окунады. Кёлюм бармай эсе, ол кюн жырамай кыояркыма. Сахнага чыгып, жыры бош алай айтып кетиу ушмайды. Жыры сёзлерин жюрегинден ётюрюп, жыраулаанын бла кыаручуну кёлюне жетерге, анда бир тюрлю сезим кыозгарга керексе.

– Искусствосуз адам жашааллыкды, ол гыржын, хауа, юй тюрлюдү, дейдиле. Алай ансыз жашау мутхуз болмазы?

– Кертиси бла да, искусство жашауга жарыктык, заууклык береді, кыуандырады, учундурады, бирде уа сагышландырады, жашауну башха башха тюрсюнлерин ачыклайды, байыкландырады. Олду аны борчу. Бусагытда музыка инструмелтери болмасала да, ата-бабаларыбыз жырыз кыалмагандыла, жыр-тепсеусуз тойла, кырманлыкка ётмегендиле. Адам уллу жаратылганы бла искусство да айнып башлаганды, инсанни биргесине болганды, жамауатны бирикдиргенди.

– Маданият юйге да башчылык этесе, эл жашауда аны магынасы, айхай да, уллу болур?

– Маданият юй эл жашауга кыуат берген жерледенди. Ёсюп келген тёлүлени тюз, тин-ниет жаны бла юйретиуде, Ата журтха, юйюрге, тегерекде адамлага сыймеклики сингдириуде аны магынасы уллуду. Анга кёре уа анда ишлеу уллу жууапылыкны да излейди. Бусагытда элибизни Маданият юйю артык иги халда тюрлюдү, алай болсада, ишибизни тохтатмаганыбыз, мектеп бла байламлыкка жюртебиз, анда дерсле бербиз, чыгармачылык кружокла бардырабыз. Ол сабийлеге сейир болганын, фахмуларын ачыкларга себеплик этгенин да белгилерге тийишлиди. Хунерли окуучула уа бардыла. Кырал, тарых магыналы байрамланы, ана тилени кюнлерин жарык белгилейбиз.

– Мен оюм этгенден, хар заманда да, бютюнда бюгюнлюкде, техника, Интернет кенг жайылып, алада кёп керекли, керексиз, терс жолга тартхан билдириле болган кыадарда, сабийлени аладан саклау бек магыналыды.

– Анга уа искусство да себеплик этерге боллукды. Ол ариулукну сюерге юйретди, адамны акылына огурсуз, осал сагышланы жибермейди. Андан сора да, аны хайырындан сабийле заманларын орамлада бошуна ётюрмейдиле, жырага, тепсеулеге юйренедиле, сахна оюла саладыла. Алай бла осал ниетлени сюргелени кыапханларына тюрмелерине ышанырчады.

Ушакны КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия бардырганды.

Юйретиу

Хар сабийге — энчи жылыу бла

Газетибиз бла, кесигиз билгенликден, байламлыкны кёпле жюрютедиле. Ала бизге жашаган, ишлеген жерлеринден адамланы юслеринден да билдиредиле. Бу жол а Тырныауузу Отарланы Керим атлы 1-чи номерли лицейини мектепге дери билим беруиюну директоруну орунбасары Моллаланы Зарета Мустафаевна битеурросей усталык конкурсу регион даражасында хорлаган Аккайлыны Зайнафны юсюнден жазганды. Сизни да аны бла шагърейер этерге сюебиз.

Тырныауузу 1-чи номерли лицейини «Энчи сабий» деген ресурс арасында саууклары бла байламлы энчилерки болган жашчыклагга бла кызычыклагга болуша ишлейди усталоголед Аккайлыны Зайнаф. Ол бери Москвада кырал педагогика университетни жетишмилли бошп келгенди.

Зайнаф Шахмановна Лев Выготскийни «Сёлешу ол жаланда бир биринг бла хапарлашууну амалы тюрлюдү, аны бла бирге акылыны ишлетген бир керекди» деген сёзлерин кесини усталыгыны белгисине сайлап, сабийчиклеге ауазларын чыгарырга, сёлешип башларга болушук этеди. Аны бла бирге уа ала кеслерине ышанчыра, жамауат арасында буюкмазча да боладыла. Устал сёлешу бла байламлы кемчиликлени ачыккалап, аланы кетериу жаны бла ишлегенинен сора да, төрелени бла жангычылыкканы кесини жумушунда уста хайырлана биледи.

Ол, андан сора да, Элбрус районну коррекциялы билим беруиюну усталарына «Инсайт» атлы бирлешлерин кыураганды. Регионда инклюзиялы окутууну айнуу ызларын тинтген ишчи кыаууну келечисиди. Аслам проекти

да хазырагандан бириди.

Аланы араларында, сёз ючюн, «Жетишмилле жолну» алсак, анда сауадыла Россейде коррекциялы билим беруиде ишлеген педагоглагга мастер-классла жарашдыргандыла. Дагыда Элбрус районда сакатлыклары болган сабийлени хар даражада кыалай окуттурга, айнытырга боллугу бла байламлы болумланы кыуаргга 2030 жылга дери планын хазыраганды.

«Муратум юйюрге энчи сабийни юйретиуде болушук бла бирге ол жамауат ичинде жыйыннга апчымай кыошулуп кыалчыра этиуду», - деп чертеди устал. Сёлешу анга тегерекдеги кыудуретни, дунияны ангыларга себеплик берген бир ажайып амалды. Аны ишинде хайырланган мадарлары уа нейрولو-гидияны эмда сабий саддан мектепге кёчюнуу амалларын бирикдиредиле. Эм магыналы жоругу уа сабийни атанасы бла байламлыкка ишлеуду.

Ишин ол халда бардырганы уа усталга ресурс арада саууклары бла байламлы чекленген онглари болган жашчыклагга бла кызычыклагга жыл санларына тийишлиликке кыаумлада айнырча онгу береді. Аны бла бирге уа ёсе барганлары кыадар са-

бийлеге алагга тутхучулук болганла барлыккларын ангыларга да.

Озган окуу жылын аягында, хунерлигин ачыклай, усталыгында уллу жетишим да болдурганды. Ол «Россейни устазы-дефектологу – 2025» Битеурросей эришуну «Жылны логопеди» бёлюмюнде регион даражада хорламга тийишли болганды. Бу конкурс кыралда быыл сегизинчи кере бардырылган эсе да, бизни республикада уа алыкка биринчи кере озганды. Алай эсе да, коррекциялы билим беруе ол ахшы сынама болганды.

Зайнаф Шахмановнаны жетишими да ол инклюзиялы билим беруиде жангыча амалланы кёп жылланы ичинде хайырланууну эмда кыайлары себеплик этериклерин билли, аланы жашауга кийируно эсебиди. Устал хар сабийге да энчи жол таба билгенин эмда ол жарашдырган амалла кыагытда кылып кыалмай, аланы ишинде кыалай хайырланганын, ала кеслерини кыйматтылыкларын да кёрюзгенлерин ачыклаганын а жюри да белгилегенди.

– Конкурс манга эришуча тюрлю эди. Анда бютюнда бизни ишибизни сабийлеге, бегирекда кыйналып сёлешген-

чиклеге, аланы келир заманларына кыаллай терен магынасы болганын ачыкларга сыйюп, аны ахшы амалга санаганма. Хорлам а, айхай да, биз тюз жол бла барганыбызны кёрюзген шартды, - дегенди устал, кесини сезимлерин ачыклай.

Бюгюнлюкде Зайнаф Шахмановна «Россейни устазы – дефектологу» усталык эришуну кырал даражалы урумуна кыатыгырга хазырлана турады. Ол а кюз артында Москвада озаркыды. Биргесине ишлегенле, ата-анала, сабийле да анга мындан арысында да усталыгы бла байламлы жетишимле тежейдиле.